

บทบาททันตแพทย์ ในทีมหมอครอบครัว

ทพ.ยุทธนา คำนิล
ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ
รพ.พระสมุทรเจดีย์สวาทยานนท์

เราทำงานใกล้ชิดปชช. แต่ก็ยังเหมือนเข้าไม่ถึงปชช.

2

- ทันตแพทย์ทุกๆ ไป เราถูกฝึกให้รักษาโรค รักษาเป็นซี่ๆ รักษา **Disease** แต่ไม่ดูแล **illness** ขาดทักษะ และความเข้าใจ **Family concept** และไม่สามารถดูแลผู้ป่วยได้อย่างองค์รวม (**Hollistic** และ **Patient centered**)
- ทันตแพทย์ทุกๆ ไป ส่วนใหญ่ยังไม่มี การติดตามการรักษาต่อเนื่อง เรารักษากันเป็น **visit** ๆ ไป ทั้งๆที่ หลายราย ควรจะต้องนัดติดตามการรักษา ติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งที่ มาหน่วยบริการ และ ก้าวเข้าไปถึงในบ้านผู้ป่วยด้วยการเยี่ยมบ้าน รวมไปถึงการบริการที่จำเป็นที่บ้าน
- เชื่อมโยงต่อเนื่องการรักษา รายบุคคล ต่อยังครอบครัว ไปยังชุมชน มีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์ปัญหา ออกแบบทางแก้ปัญหาให้กับชุมชน

ทันตแพทย์ครบครันกับบทบาทบริการปฐมภูมิ

3

- เป็นการขยับจากงานดูแลสุขภาพช่องปากไปเข้าใจชีวิตคนเพิ่มมากขึ้น
- เพิ่มคุณภาพบริการ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีทั้งผู้ให้บริการ และ ผู้รับบริการ
- ทันตแพทย์หรือวิชาชีพใดก็ตามเรียนรู้เวชศาสตร์ครอบครัวเพื่อให้มีมุมมองที่ชัดเจนขึ้น: เพื่อให้สามารถดูแลผู้คนได้อย่างเป็นธรรมชาติ รับรู้เรื่องราวอย่างเข้าใจ ไม่คาดคั้น หรือคาดหวัง
- คลินิกหมอบครอบครัว บทบาทที่คาดหวังคือการดูแลประจำ ต่อเนื่อง

เนื้องานใน **PCC** ที่แตกต่างจาก **ext opd**

4

- ตรวจรักษาแบบ **Hollistic** (ใช้ทักษะ ใช้เวลา), ตรวจรักษา **difficult case**
- ตรวจรักษาแบบ **Hollistic** แก่กลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น โรคทางระบบที่ซับซ้อน , **Elderly, NCD, CKD, Palliative care, Special care** ได้แก่ผู้พิการกาย สติปัญญา สมอง, ติดบ้านติดเตียง
- **Home visit, Home dental care , Family meeting**
- ร่วมทำงาน ดูแลผู้ป่วยกับสหวิชาชีพ (**Multi and Interdicplinary**) **care plan, case conference**
- ยังคงเน้นการส่งเสริมป้องกัน ทักษะการดูแลสุขภาพช่องปาก **Self care**
- สนับสนุน ทีมสหวิชาชีพ และทันตภิบาลในเครือข่าย
- วิเคราะห์ชุมชน ออกแบบการดูแลสุขภาพช่องปากร่วมกับชุมชน

รูปแบบการจัดบริการ (Care Model)

5

- อย่างไรก็ได้ แล้วแต่บริบท แต่ต้อง เกิดบริการที่ไม่เป็นแค่เพียง **ext opd** หรือ เพียงแค่ทำกลุ่มเป้าหมาย (**setting**) ต่างๆ เช่น ศพด. นักเรียน แค่นั้น
- และสุดท้ายเกิดผลลัพธ์ ระดับ **outcome** หรือ **impact** ของบริการ ที่เกิดกับประชาชน ที่วัดได้ เช่น สุขภาพช่องปาก และสุขภาพโดยรวมของประชาชนที่รับผิดชอบดีขึ้นอย่างไร เช่น
 - **cavity free**
 - ลดการมา **admit** จากติดเชื้อในช่องปาก ฟันผุ
 - ลดการสูญเสียฟันแท้
 - ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างไร กินข้าวได้ เข้าสังคมได้ **OHRQoL**
 - ผป. **palliative** ยังคงมีชีวิตอยู่ อย่างมีคุณภาพชีวิตด้วย เช่น แปรงฟันเองได้ ฯลฯ

Competency Family Dentist (ร่าง)

1. การดูแลสุขภาพช่องโดยมุ่งเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Patient-centered care) และดูแลแบบองค์รวม (Holistic approach) และแบบผสมผสาน/ครอบคลุม/พร้อมมูล (Comprehensive care)
2. การดูแลสุขภาพโดยมุ่งเน้นครอบครัว (Family orientation)
3. การดูแลสุขภาพโดยมุ่งเน้นชุมชน (Community orientation)
4. การจัดการบริการสุขภาพปฐมภูมิ (Primary care management)
5. การดูแลสุขภาพผู้ป่วยที่มีความต้องการพิเศษ (Special care dentistry)
6. ศึกษาและพัฒนางานวิจัยด้านทันตกรรมครอบครัว (Research)

Patient centered care in Dentistry

Kinnersley et al.(1999) demonstrated

- **patient-centered styles** of consulting are associated with increased patient **satisfaction**.
- Patient **satisfaction** has also been associated with increased patient **compliance**.

The six interactive component of patient-centered process:

- 1. Exploring both the disease and the illness experience**
- 2. Understanding the whole person**
- 3. Finding common ground regarding management**
- 4. Incorporating prevention and health promotion**
- 5. Enhancing the patient-doctor relationship**
- 6. Being Relistic**

Therapeutic Relationship

- Include:

Empathy, congruence, genuineness, respect positive regard, and caring and concern for the other

(Carkhuff, 1987; Cournoyer, 1991; Dubovsky, 1981; Perlman, 1979; Rogers, 1961)

- **Mutual trust and readiness to share power and to accept difference**

(Brody, 1992; Kleinman, 1988; perlman, 1979; Sherwin, 1992)

Sharing the power

**Expert in
Living**

**Expert in
Disease**

Self-Awareness

The development of self-awareness :
know strengths and weaknesses

- **One can't begin to know others until we know ourselves**
- **We can't grow and change as a physician until we have removed our defenses''**

McWhinney (1989 c)

Behaviour

Feeling

Perception

Expectation

Yearning

Self

Behaviour

Feeling

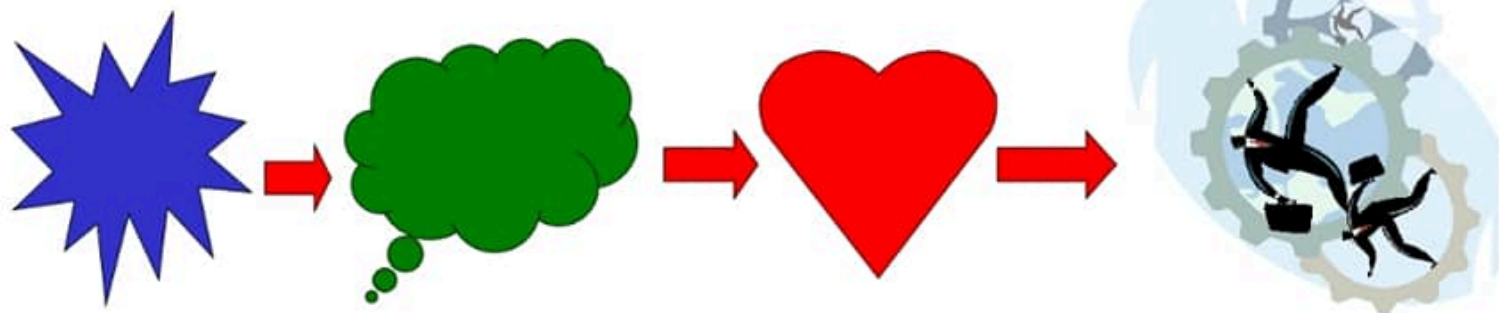
Perception

Expectation

Yearning

Self

ความคิดอัตโนมัติเกิดหลังจากการ กระทบ ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทั้งที่เรารู้ตัวและไม่รู้ตัว

สถานการณ์
การกระทบ

ความคิด
อัตโนมัติ
การ
กระเือน

อารมณ์
ความรู้สึก
การ
กระเือน

พฤติกรรม
คำพูด
การกระทำ

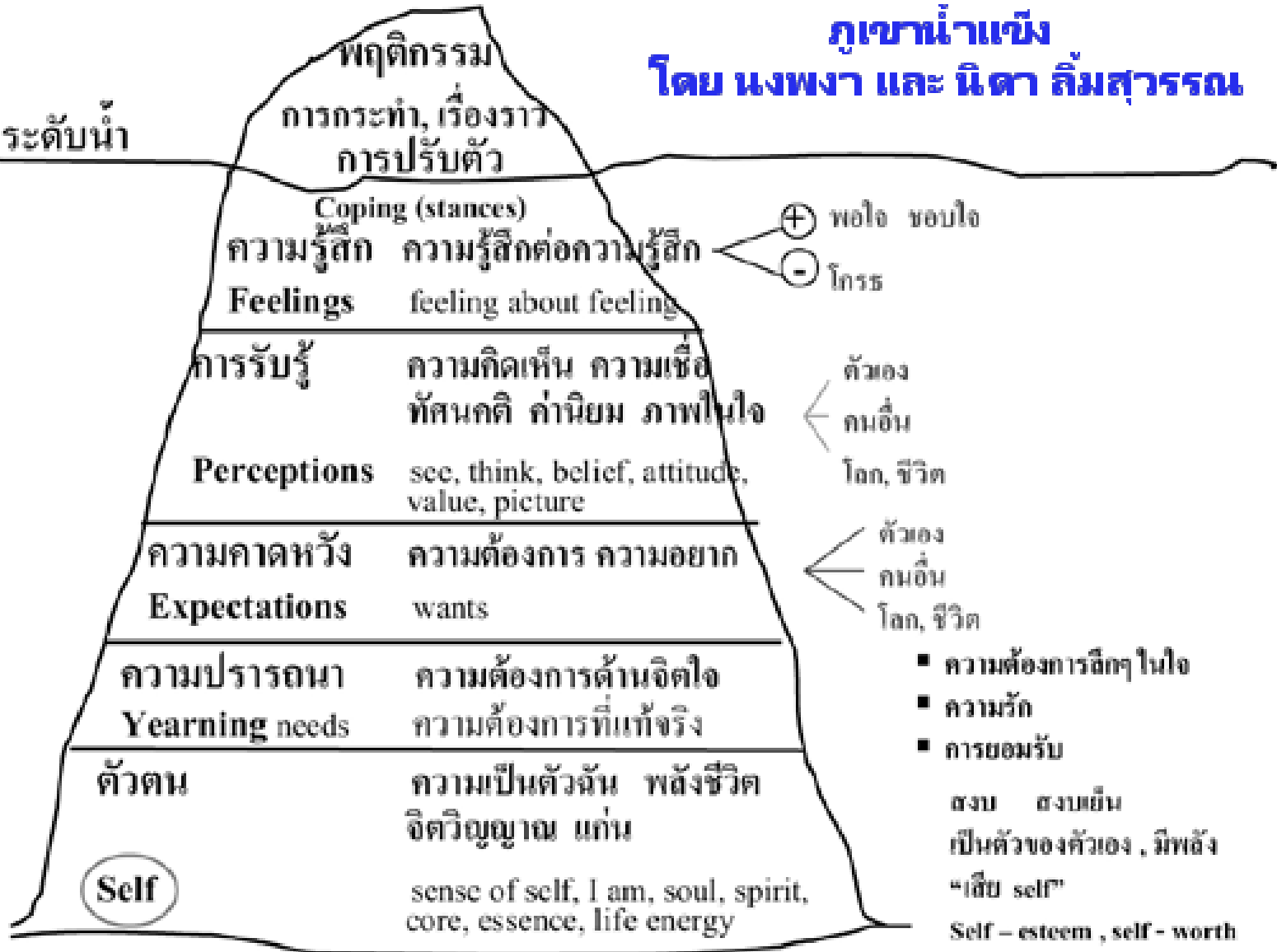
เบื้องหลังความคิดอัตโนมัติคือ **Frame of reference**

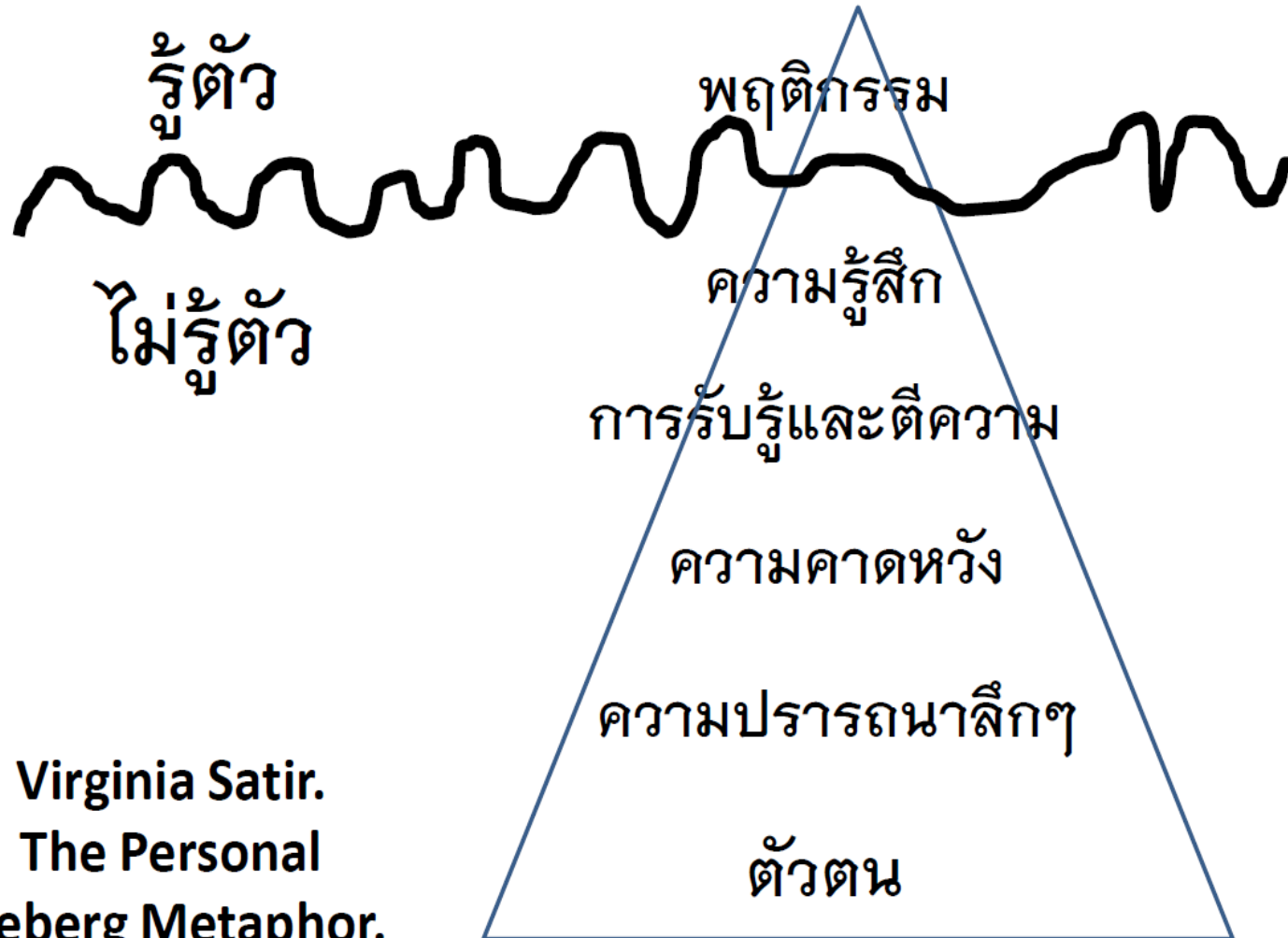

ภาพของจิตใจ

ภูเขาน้ำแข็ง
โดย นางพวง และ นิตา ลิ้มสุวรรณ

ระดับน้ำ

Virginia Satir.
The Personal
Iceberg Metaphor.

หยุด สะท้อนย้อนคิด สะกิดจุดตน

- **เรามีพฤติกรรมอย่างไร**
- **รู้สึกอะไร**
- **มีความคิดอะไร**
- **เห็นอะไรในตนเอง**
- **ถ้าทำใหม่ จะทำอย่างไร**
- **อยากขอร้อง / ขอความช่วยเหลือ เพื่อน
ให้ทำอย่างไร**

ความเป็น “หมอครอบครัว”

- เห็น **คน** ก่อนเห็น **โรค**
- เห็น **เงาครอบครัว** ของเขาเสมอ
- เราเป็น **หมอประจำตัว** (+ **ประจำครอบครัว**)
- เป้าคือ ช่วยให้เขามี **สุขภาวะ** ที่ดีขึ้น

บทบาทของทันตแพทย์

ในทีมหมอครอบครัว

สำนักงานสนับสนุนระบบปฐมภูมิและคลินิกหมอครอบครัว

f คลินิกหมอครอบครัว

LINE @primarycarecluster

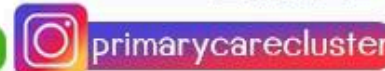
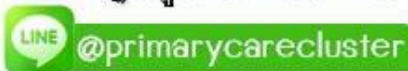
primarycarecluster

บทบาทของทันตแพทย์ที่หมอบรรอบครัว

Person-centered and holistic
ให้บริการตรวจรักษาแบบองค์รวม
เน้นผู้ป่วยที่มีโรคทางระบบต่างๆ
ที่ซับซ้อน และผู้ป่วยที่จัดการยาก

สำนักงานสนับสนุนระบบปฐมภูมิและคลินิกหมอบรรอบครัว

บทบาทของทันตแพทย์ที่หมอบครอบครัว

Access to care : Home dental care
เพื่อให้การรักษาในรายที่จำเป็น
และไม่สามารถมารับบริการ
ที่หน่วยบริการได้ เช่น ถอนฟัน ทาฟลูออไรด์
อุดฟันชั่วคราว หรือใส่ฟันปลอม เป็นต้น

บทบาทของทันตแพทย์ที่หมอบรรณครว

Primary care management
ให้การสนับสนุนทีมทันตบุคลากรในเครือข่าย
ในการดูแลสุขภาพช่องปากประชาชนในพื้นที่
เช่นให้ความรู้ การดูแลอนามัยช่องปากแก่
ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงต่างๆ
ให้คำปรึกษาเมื่อทันตบุคลากรต้องถอนฟัน
ในผู้ป่วยที่มีโรคทางระบบที่ต้องระมัดระวัง เป็นต้น

บทบาทของทันตแพทย์ที่หมอบรรอบครัว

Specific -problem approach
and primary care management

จัดระบบการดูแลสุขภาพช่องปากของ
ประชาชนในพื้นที่ และส่งต่อ
เพื่อให้ทีมทันตบุคลากร ทีมสหวิชาชีพ
อสม.และเครือข่ายร่วมในการดูแล
สุขภาพช่องปาก เช่น จัดการระบบการ
คัดกรองโรคมะเร็งช่องปาก
ระบบการคัดกรองโรคในช่องปาก
ในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน เป็นต้น

สำนักงานสนับสนุนระบบปฐมภูมิและคลินิกหมอบรรอบครัว

คลินิกหมอบรรอบครัว

@primarycarecluster

primarycarecluster

บทบาทของทันตแพทย์ที่หมอมอบครอบครัว

Continuity of care and family oriented: Home visit

ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อร่วมประเมินผู้ป่วย ร่วมกับครอบครัว
หรือผู้ดูแลในการร่วมกันดูแลอนามัยช่องปากในผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง
เช่น ผู้ป่วย Stroke ใส่ NG tube และอยู่ในภาวะ dysphagia
จำเป็นต้องดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกัน aspirate pneumonia เป็นต้น

บทบาทของทันตแพทย์ที่หมอครอบครัว

Community oriented and comprehensive care

ร่วมกับชุมชน ในการวิเคราะห์ปัญหาทันตสุขภาพ
ออกแบบมาตรการ ในการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาทันตสุขภาพ
ในการลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรค รวมทั้งจัดระบบส่งเสริม
ป้องกันโรคในช่องปากด้วย เช่น ร่วมกับโรงเรียน ศูนย์เด็กเล็ก
และชุมชน ในการควบคุมการบริโภคหวาน

สำนักงานสนับสนุนระบบปฐมภูมิและคลินิกหมอครอบครัว

คลินิกหมอครอบครัว

@primarycarecluster

primarycarecluster

บทบาทของทันตแพทย์ทีมหมอครอบครัว

Coordinating care

ให้คำปรึกษาทีมสหวิชาชีพ ในการร่วมประเมินและดูแลผู้ป่วย และรักษาโรคในช่องปาก ประสานส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการ ตามปัญหาที่พบอย่างเหมาะสม

บทบาทของทันตภิบาลและนักวิชาการทันตสาธารณสุขในทีมหมอครอบครัว

ให้บริการ

ตรวจรักษาพื้นฐาน แก่ผู้ป่วยทั่วไป
ในพื้นที่รับผิดชอบ และส่งต่อเพื่อรับ
การรักษาที่เหมาะสม

Home visit

ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อร่วมประเมินผู้ป่วย
และดูแลอนามัยช่องปากในผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง
เช่น ผู้พิการ Cerebral palsy ที่ไม่สามารถดูแล
อนามัยช่องปากได้เอง ทันตภิบาลจะช่วยดูแลให้
และสอนให้ care giver ดูแลอย่างถูกต้อง

Home dental care

เพื่อให้การรักษาในรายที่จำเป็น
และ ไม่สามารถมารับบริการที่หน่วยบริการได้
เช่น ทาฟลูออไรด์ อุดฟันชั่วคราว เป็นต้น

ร่วมกับ ทีมสหวิชาชีพ

อสม.และเครือข่ายในการดูแลสุขภาพช่องปาก
เช่น การคัดกรองโรคกระร่งช่องปาก การคัดกรองโรค
ในช่องปากในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน

ร่วมกับทีมทันตแพทย์

ในพื้นที่ ชุมชนและเครือข่าย ในการวิเคราะห์ปัญหา
และออกแบบมาตรการ ในการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา
ทันตสุขภาพในการลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรค
เช่น ร่วมกับโรงเรียนศูนย์เด็กเล็ก และชุมชน
ในการควบคุมการบริโภคหวาน

บริการส่งเสริม

ป้องกันโรคในช่องปาก เช่นเคลือบหลุมร่องฟัน
ทาฟลูออไรด์ ให้ทันตสุขศึกษา ในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ
เช่น นักเรียนประถม เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็ก
หญิงตั้งครรภ์ คลินิกเด็กดี

